

EL SISTEMA SUCCESSOR DEL CAPITALISME

ELEMENTS PER A LA SEVA TEORIA

DAVID SCHWEICKART

Professor de Filosofia de la Loyola University, Chicago, EUA

Una de les llacunes fonamentals de l'esquerra dels nostres dies és l'absència d'una idea del que podria ser el sistema que succeeixi el capitalisme. Encara que no falten crítics del capitalisme, molt pocs s'atreveixen a respondre quan se'ls pregunta sobre l'alternativa que proposen al capitalisme. Cada vegada hi ha més activistes que abandonen el somni, abans compartit per marxistes i no marxistes, d'un autèntic socialisme democràtic capaç d'eradicar les profundes irracionalitats i injustícies del capitalisme. L'objectiu actual és més simple: o bé tendeix a ser clarament defensiu, i tracta de resistir els atacs neoliberals contra posicions progressistes que abans eren tingudes per segures, o bé s'orienta a conquerir per a un país en concret les reformes aconseguides sota el capitalisme. Però els dos objectius es mouen dins l'horitzó i el context del capitalisme.

Curiosamente, i justament quan els progressistes estan abandonant el somni socialista, és quan disposem de l'evidència suficient, teòrica i empírica, per demostrar que un socialisme econòmicament viable i èticament atractiu és possible. No solament això: si observem el món des de la perspectiva d'aquest concepte del sistema-successor, es veu molt diferent de si l'observem solament a través de la ideologia del capital. Utilitzant aquella perspectiva descobrim una sèrie de problemes que ens condueixen en la direcció indicada per

aquell concepte, i al mateix temps veurem possibilitats addicionals de reformes que ens poden dur fins i tot més lluny en els nostres plantejaments. Milers de fets, que abans estaven aparentment desconnectats entre ells, seran compresos en el marc d'un esforç global per anar més enllà dels límits del capitalisme cap a un nou ordre mundial, genuïnament democràtic.

Un element clau en la teoria del sistema successor del capitalisme és disposar d'un model econòmic necessàriament simplificat però suficientment concret, de manera que es pugui estar segur que hi ha un tipus de socialisme econòmicament millor que el capitalisme i preferible des d'una perspectiva ètica. Anomeno aquest model «Democràcia econòmica». El meu llibre *Against Capitalism*, traduït recentment a l'espanyol amb el títol, potser millor, de *Más allá del capitalismo*, explica i defineix detalladament aquest model. La seva estructura essencial, que sens dubte es farà moltíssim més complexa a la pràctica i que tindrà moltes diferències en les diverses zones geogràfiques, resulta fàcil de descriure. De la mateixa manera que l'estructura bàsica del capitalisme també és fàcil de formular.

Les tres institucions que defineixen el capitalisme són: 1) la propietat privada del mitjans de producció (que poden estar tant a

les mans d'individus com de corporacions), 2) un mercat més o menys lliure i 3) el treball assalariat. El clàssic model socialista (tal com es va realitzar a l'ex Unió Soviètica) va abolir les dues primeres institucions però va mantenir-ne la tercera.

L'element clau en la *Democràcia econòmica* és l'autogestió del treball, és a dir, la negació del treball assalariat. La darrera i major autoritat sobre les operacions de qualsevol empresa econòmica prové del treball, dels treballadors, que elegeixen un consell de treballadors que, al seu torn, elegeix els que seran al capdavant de l'empresa. Hi ha una enorme quantitat de dades empíriques que mostren que les empreses gestionades pels mateixos treballadors són eficients, sovint fins i tot més que les seves competidores capitalistes. Un exemple en aquest sentit és el gran complex de cooperatives que hi ha a Mondragón, una ciutat industrial del País Basc.

Les empreses autogestionades pels treballadors competeixen les unes contra les altres en l'economia de mercat. *Democràcia econòmica* és una forma de mercat socialista. No obstant això, els treballadors no són els amos de les empreses. Les lloquen a l'Estat. El pagament de la renda prendrà la forma d'una taxa fixa sobre el valor dels actius sota el control de l'empresa. Aquests impostos constituïrien un fons social d'inversions destinat a ser totalment reinvertit en l'economia nacional. Cada regió i cada comunitat en cada regió tindrà dret a rebre els seus beneficis anuals provinents del fons d'inversions, que generalment depèn de la seva participació per càpita. Aquest element de la Democràcia econòmica, que s'anomena *control social de les inversions*, elimina la necessitat de les regions o comunitats de competir pel capital, una de les formes més destructives de competició sota el capitalisme, i dona a la societat un cert control col·lectiu sobre el seu

desenvolupament econòmic. L'economia deixaria de ser hostatge dels desitjos i instints de la classe capitalista.

Es pot demostrar, amb tot el rigor que els economistes considerin necessari, que un model així seria econòmicament viable. Aquest model econòmic seria també considerablement més igualitari i democràtic que el capitalisme. També seria més racional en el seu desenvolupament i tindria menys tendència a les recessions i a la inestabilitat que comporta.

El model facilita la comprensió (d'una manera que no puc explicar detalladament aquí) de fenòmens com les cooperatives i les empreses propietat dels treballadors que proliferen per tot el món, els experiments amb la distribució de beneficis i la major participació dels treballadors en el context del capitalisme, els èxits i els fracassos de Iugoslàvia i altres experiments de mercat socialista a l'Europa de l'est, les reformes del mercat a la Xina, Cuba, Vietnam, el fracàs de la planificació central soviètica i els defectes estructurals de la socialdemocràcia.

El model prediu el futur fracàs del neoliberalisme. Suggereix una agenda de reformes serioses i ens permet entendre com el conjunt de lluites progressives que tenen lloc avui dia -pels drets humans, pels drets de les dones, contra el racisme i l'homofòbia, per la protecció del medi ambient, contra la pobresa i en favor dels pobres, per l'autèntica democràcia- són una part de la lluita global per l'alliberament de la humanitat.

SCHWEICKART, David, *Against Capitalism*, Cambridge University Press, 1993

Traducció castellana: *Más allá del capitalismo*, Sal Terrae, Santander (España) 1997, 516 pp

